

HRVATSKI PLANINAR

UREDNIŠTVO: ZAGREB, DEMETROVA ULICA 1.
UPRAVA: GUNDULIĆEVA ULICA BROJ 7, I. KAT.

BR. 3.

1. OŽUJKA 1914.

GODIŠTE XVII.

Promicanje planinarstva.

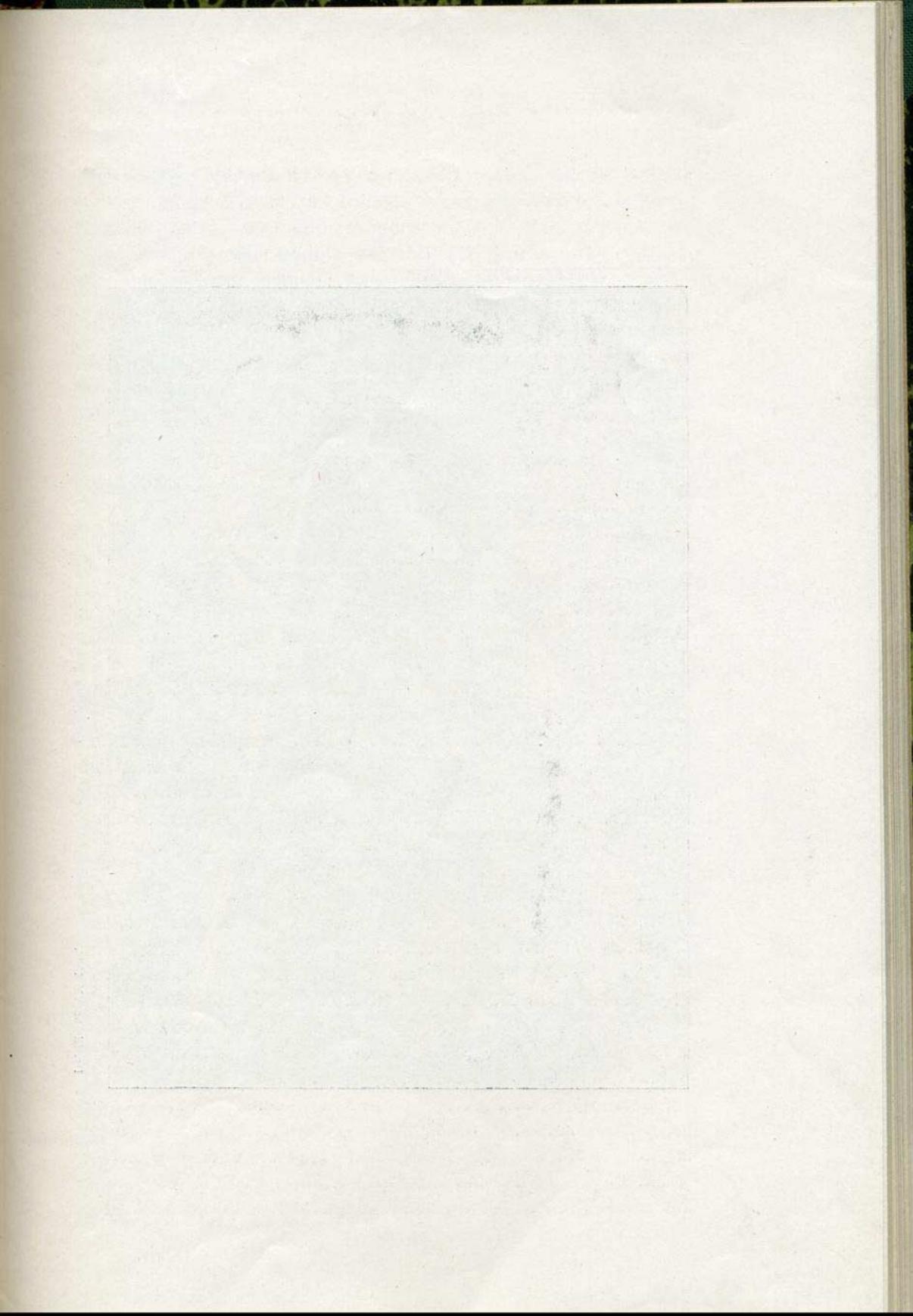
Danas se svuda priznaje kulturna i gospodarska važnost planinarstva. Planinarska društva, stvarajući razne planinarske uredbe (kao skloništa, kolibe, putove, markacije, kažipute i t. d.) omogućuju širim krugovima inteligencije i napose mlađeži pohadjanje gora i planina, te upoznavanje znamenitih prirodnih krasota i romantičnih krajeva i ujedno pospešuju promet stranaca, čime se otvaraju nova vredna gospodarske privrede pučanstvu dotičnih krajeva. Tome su najbolji svjedoci Švicarska i austrijske alpinske zemlje, u kojima je porast blagostanja u uskoj svezi sa razvojem planinarstva u tim zemljama.

Hrvatsko planinarsko društvo počelo je u novije vrijeme po primjeru sličnih kulturnih udruženja u drugim naprednim zemljama izvoditi planinarske uredbe, koje su važne u kulturnom, higijenskom i narodno-gospodarskom pogledu. Te su uredbe trojake: 1. krčenje i markiranje planinarskih putova; 2. građenje planinarskih kuća, skloništa, izgledišta i piramida i 3. izdavanje putopisa i vodiča. Ono je u posljednje vrijeme dalo što markirati što prokrčiti putove ne samo na gorama, koje su na domaku glavnому gradu, nego i na ostalim hrvatskim planinama. Prošle je godine HPD osobitu brigu posvetilo markiranju planinarskih putova u Gorskom Kotaru, na Goloj Plješivici i na sjevernom Velebitu, gdje su crvenom bojom označeni ovi putovi: na Rišnjaku 1. od Crnoga luga na vrh Rišnjaka, 2. od Zelina pod vrh, 3. od Jelenja preko Medvedih vrata pod vrh, 4. od Lasca na vrh; na Snježniku od Lasca na vrh; na Bitoraju od stanice Vrata na vrh; na Tuhobiću (kraj Fužina) od Benkovca na vrh; na Goloj Plješivici 1. od Priboja, 2. od sela

Mihaljevca i 3. od Zavalja; na sjevernom Velebitu 1. od Krasna na Mali Rajinac i 2. od Malog Rajinca do Alana; na Viševici (u Gorskom Kotaru) 1. od stanice Lič preko Ličkoga polja na vrh Viševice i 2. od vrha Viševice preko Ravna u Lič. Dosada bili su markirani Sljeme, Samoborske gore, Klek, Medvedak, djelomično Bjelolasica i 6 putova na južnom Velebitu. Ove godine treba taj rad nastaviti i markirati ove putove: 1. spojne putove od Delnica do Zelina i Crnoga luga pak od Fužine do Jelenja; 2. na Velikom Drgomlju; 3. prilaz k Bjelolasici i Bijelim Stjenama i to a) od Sušice i Delnica preko Laza i Begova Razdolja i b) od Jasenka preko Begove Staze na Bijele Stijene i na Bjelolasicu; 4. glavne putove u sjevernom, srednjem i južnom Velebitu, 5. dva puta na Ivančicu, i to od Lobora i od Ivanca; 6. put na Strahinšćicu od Krapine; 7. putove na Senjskom Bilu; 8. putove na Sv. Geru od Sošica; 9. putove k izvoru Kupe od Crnog luga, Gerova i Osilnice; 10. putove na Kalniku, Papuku i Krndiji itd. Naše je društvo u prošlim godinama podiglo željezne piramide na Sljemenu i samoborskoj Plješivici, a drvenu na Ivančici. No najznatnija je uredba našega društva nova planinarska kuća na Sljemenu za 30—40 osoba, sagradjena i uredjena troškom od po prilici 22.000 kruna. Sada se nameće našemu društvu moralna dužnost, da se brine za ostvarenje sličnih skloništa i na drugim hrvatskim planinama, napose na Velebitu i u Gorskom Kotaru. Nema naime nikakve sumnje, da će posjet Velebita znatno porasti, čim se otvorí lička željeznica. Sada je hora, da sagradimo dvije planinarske kolibe na Velebitu, i to blizu Malog Rajinca na sjevernom i na Dolcima pod Vaganskim vrhom na južnom Velebitu. Ako to za vremena ne učini „Hrv. plan. društvo“ u sporazumu sa gospičkom i senjskom podružnicom, prijeti pogibao, da će doći tudjinci i ugnijezditi se na Velebitu. S istoga razloga treba pristupiti gradnji planinarskih skloništa na glavnim planinama Gorskoga Kotara i Velike Kapele, napose pod Rišnjakom i Bjelolasicom.

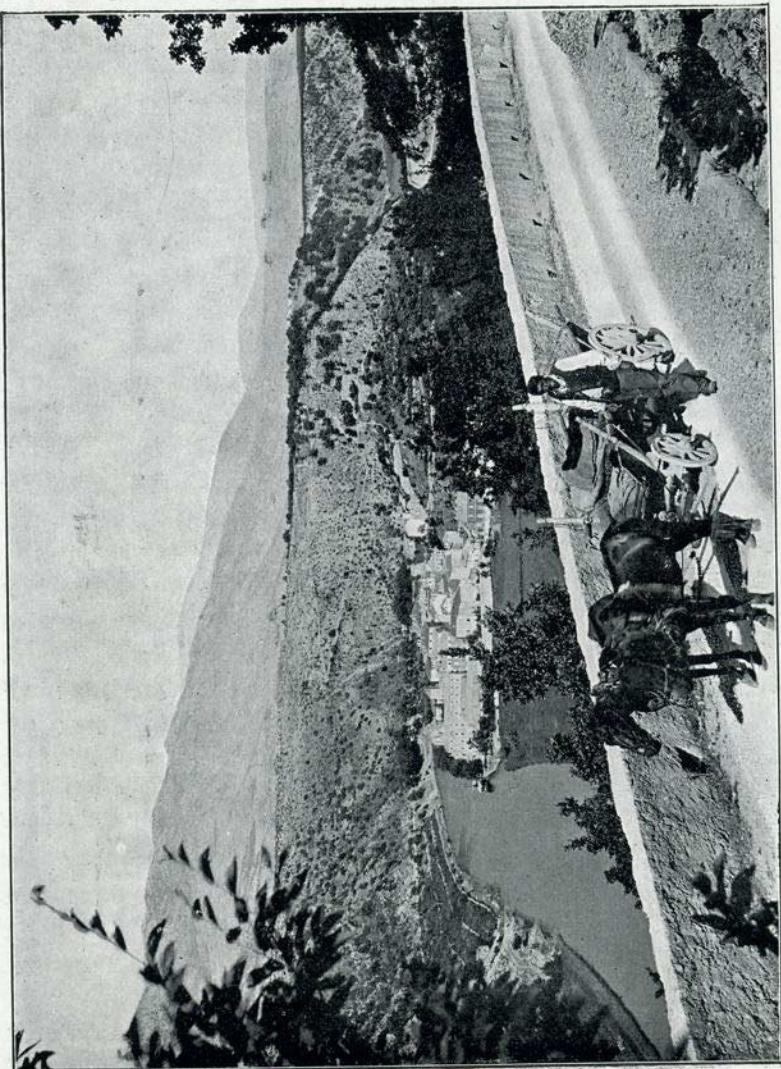
Te su uredbe bezuvjetno potrebne, da se planinarstvo u našim krajevima razvije i uspješno raširi i da se što više stranaca privuče u naše lijepe gorovite krajeve.

No tih uredba ne može HPD kraj sadašnjega broja članova i maloga prihoda izvesti. Zato je potrebno, da se broj članova poveća time, da se sva glavnija mjesta u gorovitim predjelima i naši gradovi ugledaju u primjer Gospića, Sušaka i Senja i osnuju podružnice HPD i da nastoje prikupiti u

OBRÖVAC

Dr. Simonović 1903.

društvu svu inteligenciju bez razlike stranaka i mlađež, kako je to kod braće Slovenaca. Nadalje treba da društvo podupire stalnom godišnjom pripomoći ne samo kr. hrvatska zemaljska vlada, što je prošle godine za podbana g. dra. Drag. Unkelhäussera prvi put učinila, nego i naše imovne općine, gradska i općinska zastupstva, naši novčani zavodi i drugi imućnici. Treba bo znati, da drugdje takvu potporu uživaju slična planinarska udruženja s istom kulturnom i narodno-gospodarskom zadaćom. Stoga se „Hrv. Plan. Društvo“ ovim putem obraća na sve imovne općine, gradska i općinska zastupstva, novčane zavode i imućnike s uljudnom molbom, da mu u svrhu izvedbe gornjeg programa i unapređivanja planinarstva priteku u pomoć redovitom godišnjom potporom.

Na Triglavu po snijegu.

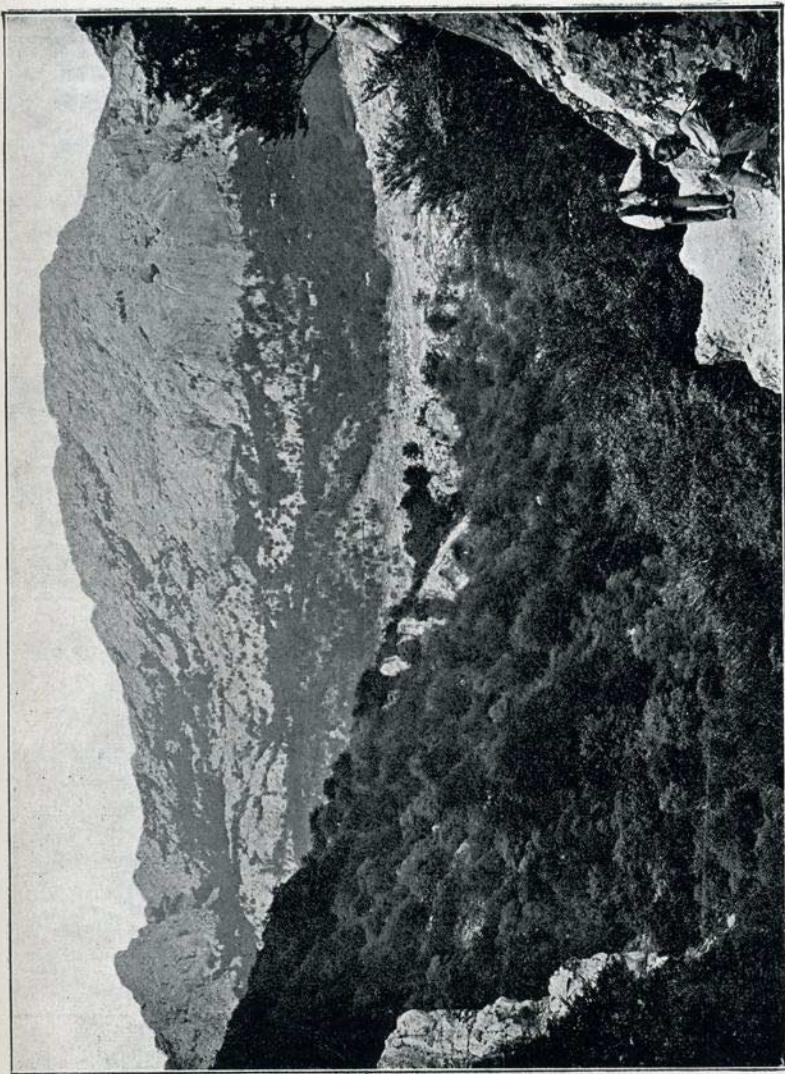
D. Paulić.

Zagreb.

(Nastavak).

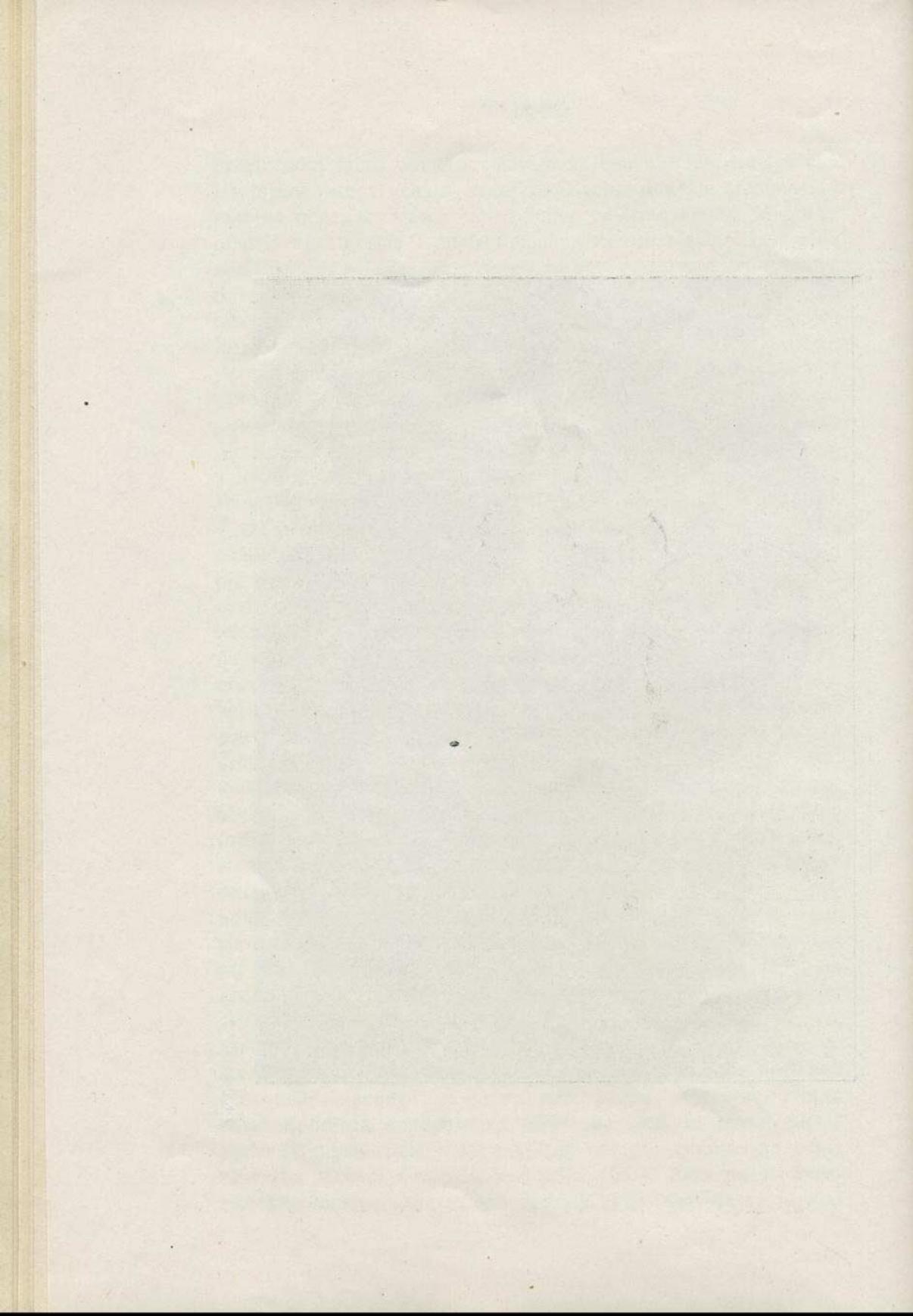
Pred tobom sad iščezavaju, sad se opet diže stabla polomljenih jela, što no se sa gromadom snijega silnom brzinom valjaju u dolinu. Za čas ne zamječuješ ništa. Plaz (lavina) je utihnuo, svršio je potpuno svoje djelo. Držeći se oprezno stijene i tvrđega snijega nastavismo polako put. Iza svakih 50 koraka smo se izmjenjivali, jer jedan ne može dulje ustrajati, gazeći i prteći stazu u svježem dubokom snijegu. Tako dodosmo na malo sedlo ispod Vernera, gdje nas iznenadi kiša. Za kojih 100 koraka prikučismo se pećinama i sklonemo se pod njih. Uzato se spustila magla i zastrla svu okolicu. Moji drugovi nadoše dobro mjestance u jednoj pukotini, dok sam se ja morao popeti pod jednu izbočinu Tu me doduše nije prala kiša, ali sam se morao tjesno privinuti uz pećinu, da ne spuznem sa svoga klimavog mjesta. Ni drugovima nije bilo mnogo bolje. Kroz pukotinu stala curiti na njih kiša i tako ih istjerala iz toga naravnog skloništa. Domala je kiša nešto jenjala, a i magla se malo razrijedila. Krenusmo preko posljednje duboke uvale, kakovih je puna gornja Krma, i dodosmo do glavnog i posljednjeg brijege, kojemu se na skrajnjem vrhu uzdiže Kredarica. Obronak brijege bio je silno strm, a formacije snijega dosta sumnjive; stoga smo se držali što više pećina. Za čas se nadosmo u ne-

preglednom moru dubokog snijega, kojemu nije bilo videti kraja. Uspinjasmo se u velikim zavojima, da bar donekle štedimo izmučene noge, jer stati i leći u snijeg nijesmo smjeli. Magla je postala opet gušća, i mi izgubismo svu orientaciju. Kad smo stigli na vrh brijege, razabrasmo, da smo na krivom putu; stoga opet dolje, i to se više puta ponavljalo. Prošla su već dva sata poslije podne, a mi još nismo pravo znali, gdje smo. Snijeg je postajao sve strmiji i ledeniji, a mi navukosmo māčke (slov. dereze, Steigeisen). Svršivši taj kratki, ali teški napon stigosmo opet pred pećine. Potražimo zaklonište od vjetra, da se malko odmorimo. Stisli smo se kao u klupko, hladan je vjetar prodirao do kosti. Prsti su nam postali bezčutni od studeni, te smo ih morali primaknuti ustima, da ih hukanjem zgrijemo. Tu smo se uvjerili, kako je dobro nositi toplo piće u termosu. Topli napitak nas je osokolio za dalji put. Iza šiljastog vrhunca, ispod kojega smo se odmarali, nasuti je snijeg imao oštiri brid prema masivnim stjenama, koje su se pred nama visoko dizale u zrak. Lijevo i desno bila je provalija, na užini ima mjesta tek za jednu nogu, a jak vjetar hoće da te prebací. Samo nada, da smo blizu planinarske kuće na Kredarici, dala nam snage i održala nas u tom kritičnom času. Prešavši sretno preko leda, koji je spajao snijeg sa stjenama, stigosmo nasumce do istočne stijene Kredarice. Prvi je išao drug K., ja za njim, a treći bijaše drug Š. Gosp. K. najednom stane, kad smo se uspeli do polovine stijene. Nije mogao dalje, jer je pećina bila posve glatka a visoka oko 4 metra. Što sada? Popeh se do njega, on skine torbak, da mu ne smeta, izvadi uže, i cepinom ukleše sebi jednu stopu. Meni stane na ramena, jer sam ga rukama gurao, koliko sam mogao, dok se nije cepinom zakvačio u led i tako s pomoću cepina otpuzao na sigurno mjesto. Uto stane duvati leden sjeverni vjetar. Stoga se smrznula voda, koja je do sada curila po pećinama, te su stijene bile prevučene tankom ledenom korom. Drug K. uzalud je pokušavao, da mi dobaci uže, jer ga je zamah vjetra uvijek odnio dalje. Privezao je na kraj užeta kamen, da će nas bar sada doseći, pa baci uže prema nama. Na nesreću se i kamen razbio, čim je pao na pećinu. Stajali smo tako u snijegu; noge su nam postale bezčutne, mokra nam se odjeća smrznula uz tijelo, da smo se jedva micali. Vjetar je digao cijele oblake sipkog snijega, tjerajući ga nama za vrat i zaslijepljujući oči. Već prije, čim je bura počela bjesniti, čuo sam nekakav zvuk i zvižduk. Pomislih, da su to gla-

Dr. Simonović 1903.

P A K L E N I C A

sovi svizaca, koji su se u pećine sakrili. No sad je zvuk postao još jači, a na oštrijim rubovima pećine zamjetih modar plamen. Nehotice sam obrisao znoj sa čela, a kod dodira osjetio sam ubod iglica. Bio je to učinak munjine. Napetost njezina bila tako velika, da nas je mogao svaki čas grom opaliti; ta nalazili smo se tek ispod vrha, a naši su cepini bili izvrsni vodiči. Kad se nadješ u takovoj situaciji, nije ti više stalo ni do čega, a strah bi ti mogao samo da škodi. Uže je napokon sretno došlo do mene; privezah o nj torbak druga K. i s pomoću njega nas dvojica otpuzasmo gore. Nije prošlo ni par časaka, što smo bili na sigurnom mjestu, a cijeli se napuh, na kojem smo nas dvojica stajali, sruši uz škripanje leda i lomljavu kamenja. Još desetak koraka moradosmo gaziti po dubokom snijegu, zapadajući do pojaša, a onda probismo put kroz visoki napuh i sretno stigosmo gore. Novi snijeg bio je tako mekan, da smo mjestimice propadali i preko pojasa, a uz to smo morali paziti, da ne probijemo napuh snijega uz rub stijene. Izvlačili smo tako nogu po nogu iz snijega i vrlo sporo napredovali, a u to se na jednom oglasi drug K., da je kuća blizu. Nisam ga doduše vidio, ali dobro sam čuo taj veseli glas. I zbilja nije prošlo ni par časaka, kad razbrasmo kroz gustu maglu obrise Kredarice. Sada nam nisu više smetala ni smrznuta odijela ni teške máčke; sve smo tegobe zaboravili, čim nam se ukazala kuća. Ali kako da uniđemo u kuću? Drug K. je doduše ponio ključ, ali snijeg i led prodro je u bravu, i ne može se otključati. Snijeg se nasslagao do polovine vrata. Bila su već 4 sata popodne, vratit se nismo više mogli; stoga upremo cepine, i vrata se polagano maknu, pa tako dodosmo unutra. Prvo nam je bilo, da naložimo vatru, da stopimo malo ne smrznuto tijelo. Brzo smo se snašli u kući. Dok je drug S. cijepao drva za peć, ja sam lopatom odgrnjivao snijeg sa prozora, da nam dođe malo svijetla u sobu. Drug K. je doglede pretraživao cijelu kuću, ne bi li našao bar nešto hrane. Kad sam se vratio u kuću, pozdravio me je miris toplog jela: bila je to jedina konzerva, što je ostala. Osim nje drug K. je otkrio još samo šaku riže, nešto sladora i dosta crne kave.

(Nastavit će se.)

U okolici samoborskoj.

Fran Šuklje.

Zagreb.

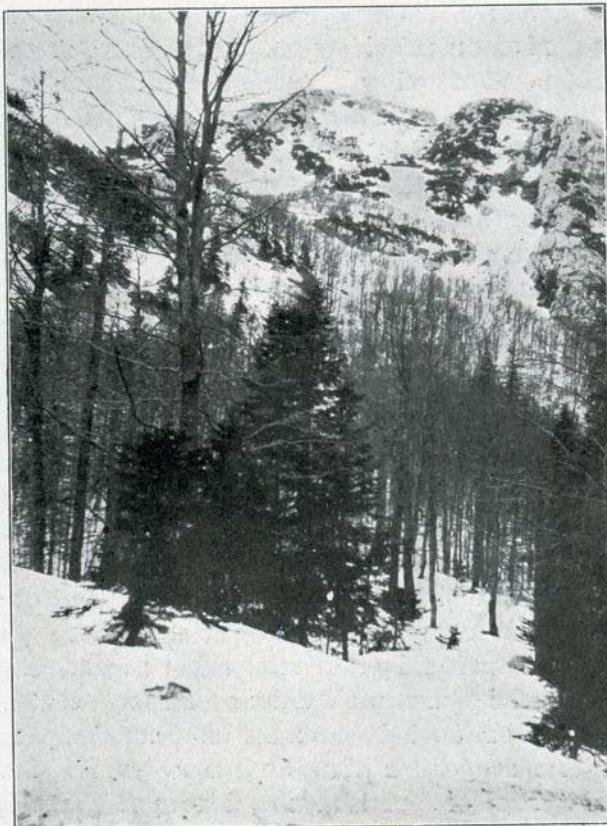
1. Hajdovčak. Lampova draga. Črnetc.

kud ćemo sutra? Ne ćemo, da rano ustajemo, ni jesmo voljni, da se po ovoj sunčanoj žegi veremo po najvišim točkama samoborske gore, htjeli bi da se odmorimo i da u blizoj i lijepoj samoborskoj prirodi provedemo dan. Pa dobro. Kad ne ćete, da se uspnemo na zanimivu Japetičku, a ja ću odabratи druga mjesta, koja još posjetili nismo. Dosta je, da krenemo poslije osam u jutro. No upozorujem svakog, da ponese nešto za doručak, jer ćemo objedovati kasno.

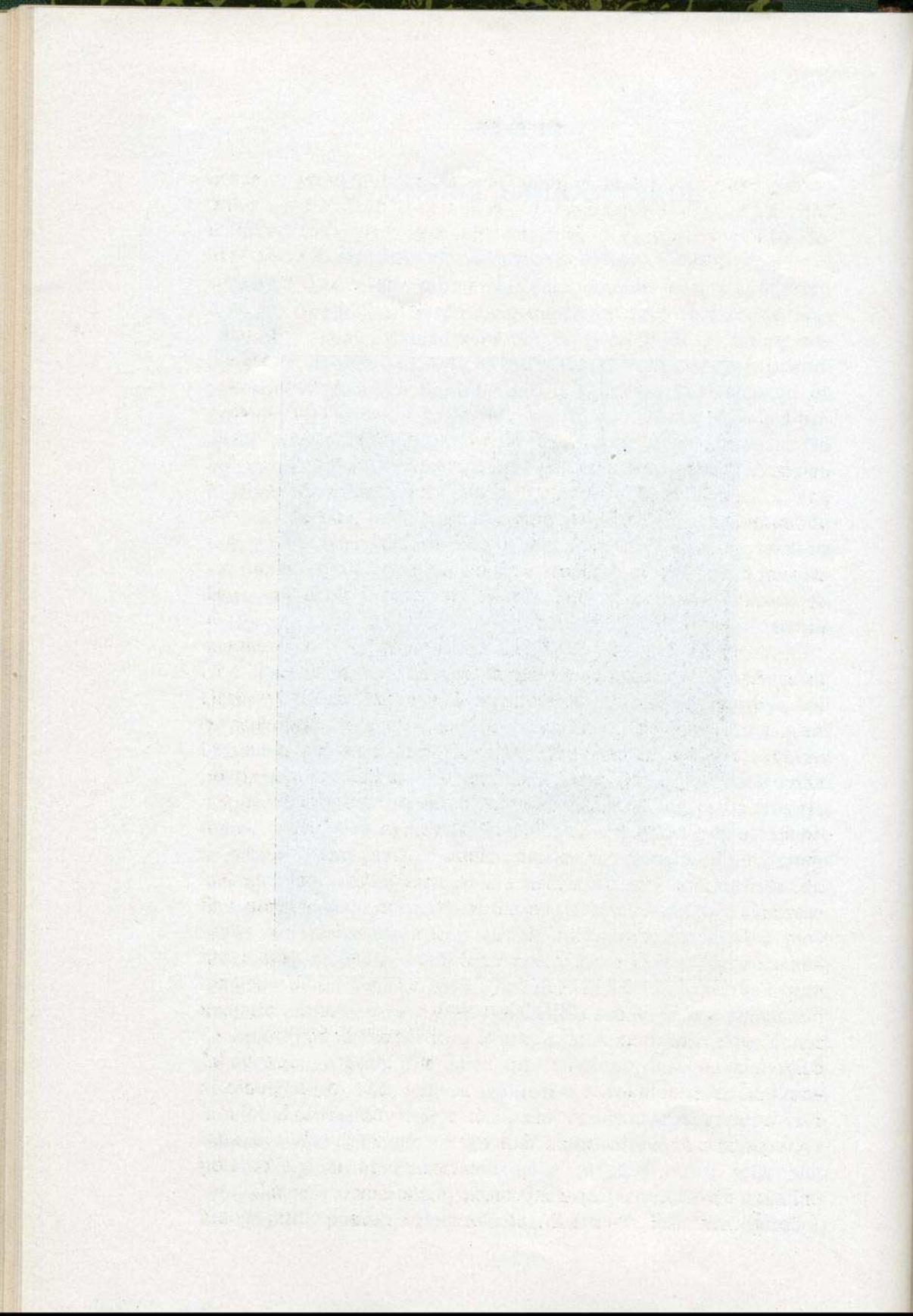
Svanuo je pravi ljetni dan. Moji suputnici: dvije gospode i dva gospodina, još nijesmo ni krenuli, već se počeše tužiti na sparinu. Utješio sam ih, da ćemo danas tako reći šetati po prekrasnim parkovima samoborske okoline i da ću im pokazati tri prelijepa tačke samoborske gore, koje je rijetko koji izletnik posjetio. U $8\frac{1}{2}$ krenemo.

Desno od Rudarske drage kod posljednih kuća samoborskog „Taborca“ odvaja se u smjeru na jug strm i loš kolni put, koji se doskora suzuje u običnu stazu, koja u serpentinama plazi do vrha brdašca zvanog „Hajdovčak“. S jedne strane kolnika stisli su na malenom prostoru vinogradi samoborskih posjednika, a posve pri dnu obronka žubori bistra Gradna uz prašnjavu cestu, koja se kroz predivnu Rudarsku dragu vuče do sela Rude i dalje prema čarnoj Plješivici. Uspon na kolniku, a po gotovu kasnije na stazi, koju s jedne i druge strane prati kržljavo drveće, prilično je strm. Med kržljavim tim drvećem rasprostro se je u rano proljeće čim okopni snijeg rumeni cvjetni plašt poznate naše biline crnice rumene. (Alpen haide. Erica carnea) ili kako ju naši žitelji zovu „resinje“. U isto vrijeme, kad cvate resinja, pomalja svoju bijelu glavicu iz rumenog tog plašta, koji je obuhvatio brdo u okolo, također i kukurijek crni. Naš je izlet pao u ljetu, pak nam je od ovog umiljatog cvijeta ostalo samo igličasto lišće crnice izmješano s velikim zelenim listom kukurijeka. Mjesto resinje zamjenio je na našem usponu miorišni cvijet ciklame, te smo se razgovarajući i slagajući kite za naše dame gotovo i neopazice približili vrhu, gdje smo ubranim kiticama nadarili lijepе pratilice, jer se čitavim usponom nijesu žalile na žegu. Pod nogama našim eto leži lijepi Samobor

Rišnjak u zimi.

(Fotografirao Vj. Cvetišić.)

i čitava dolina otvorena prema Savi, kojoj se malena Gradna žuri, da u njenom naručju što brže izgubi svoj bistri izgled. Intresantan je pogled i na Lipovačku, pak Ludvičku dolinu te na čitav gorski sklop Samoboru u pozadini. Hajdovčak, koji straži stražu nad starim gradom samoborskим, i koji je zadnja zaprijeka, da se sestrice Gradne, Lipovačka i Rudarska, nađu u zagrljaju, dobio je ime po takozvanim „hajdovskim“ ljudima. Pripovijeda se, da su ti ljudi bili ogromne jakosti i tako visoki, da su bez ljestava mogli na toranj crkvice sv. Mihajla, nekadanje župne crkve samoborske, metnuti jabuku pod križem. S Hajdovčaka vode dva puta. Jedan ide na jugozapad, a drugi se spušta strmo u dolinu Lipovačke i Gradne. Kad bismo se tim putem spustili došli bi baš na mjesto, gdje Ludvić potok utiče u Gradnu. No mi krećemo putem, koji nas za nekoliko časova dovodi do šume „Gaj“. Nema u gori samoborskoj ljepše hladovine ni ljepšeg prirodnog perivoja od ovog. Kroz gusto lišće ogromnog bukovog i inog drveća, ne dopire ni jedna zraka sunca.

A među ostalim grmljem, što se razvija pod zaštitom ovog bujnog drveća zapne svakim časom oko izletniku o prelijepo drveće sa sjajnim, bodljikavim lišćem. Da nema bodljika, mogao bi se gotovo prevariti, da se je u goru samoborsku ušuljao lovor sa žarkog juga. No nije tome tako. Prekrasno to drvo, naša je samoborska krasotica. U najljepše i najveselije doba o Božiću kiti Samoborac svoju kuću dragom ovom bilinom, koja mu služi i za božićno drvce, pa ju je zato i prozvao „božikovinom“. (*Ilex aquifolium. Stechpalme*) Lišće je njeno eliptično, kožnato i trnovito. Rijetko je list netrnovit. Voli vodenasto i sjenovito tlo. Jeli dakle čudo, da je odabrala baš ovaj predjel, da u njegovoj dubokoj sjeni razvije svoj sjaj?! Šetnja kroz šumu Gaj traje i tričetvrta ure i kad se je izletnik već dovoljno naužio hladovine — eto nas na čistini na prelijepim gorskim poljanama, s kojih je predivan pogled na bijeli naš Zagreb. Ne znam, da li ima u gori samoborskoj ili zagrebačkoj drugo koje mjesto, s kojeg bi bio čarobniji pogled na hrvatsku prijestolnicu. S ovih je poljana prekrasan pogled i na visove Žumberačke, a bajni Oštac sa sedam svojih vrhova čitav se je protegnuo pred našim očima. Preko cvijećem posute čistine vodi put na „Rudarske Palačnike“, no mi ga nijesmo slijedili. Srce nas je vuklo do mnogo spominjane i lijepe „Lampove drage“, gdje smo odlučili i dulje se zabaviti. Kako s ove

strane ne vodi put do ove slijepo doline, morali smo se spustiti u šumu ravno prema Samoboru. Silaženje vrlo je oteščano, ali mi je nakon pol sata ipak uspjelo moje nestrpljivo društvo dovesti do cilja.

(Nastavite će se.)

Na Orjenu.

Dr. F. Tućan.

Zagreb.

(Nastavak.)

svanulo svježe jutro. Da se žurimo pod Orjen, u Vrbanje, nije nužno, jer imamo pred sobom čitav dan, a do Vrbanja nije daleko; za dobra tri sata hoda, pa smo tamo, na domaku konačnomo cilju.

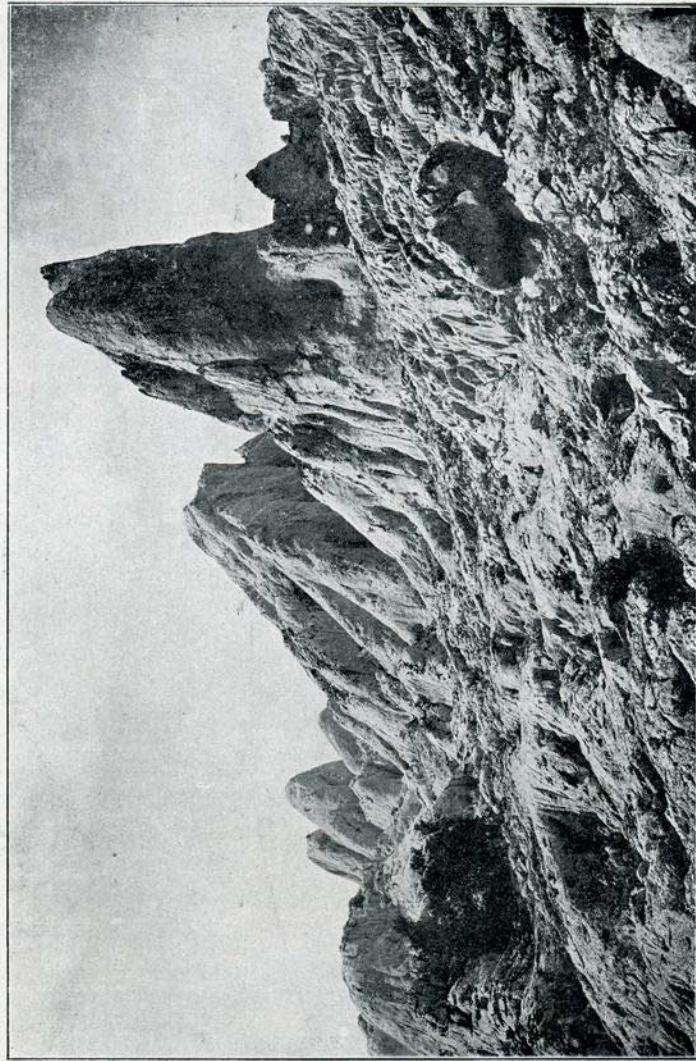
Istina, pater Jakov, boji se sunčane žege, pa nas sili, da još za hladu krenemo, no fra Šime neće; kao da mu se u opće ne da u planine. Upleo se u razgovor sa mještanima, a oni, kako već koji; neki, da je daleko od Vrbanja preko Orjena u Risan, pa iz Risna u Ercegnovi, neki opet, da se iz Graba vrlo lako može doći do Ercegnovog. I uzbunilo fra Šimu, on najednom, kao da mu je cilj Ercegnovi, a ne Orjen; počeo i nama ovako iz daleka natucati, kako smo se već dosta verali po planinama, kako smo mnogo toga vidjeli, pa da ni Orjen nije ništa drugo nego Veleš, Čabulja ili Prenj. „Ajmo na more, u Ercegnovi“ — završi svoje lamentacije. Pogledao sam onako sa strane patra Jakova. Nema, zaista, nešto neugodnije, nego kad na planinarskoj turi, osjetiš u društvu malodušna sudruga. Sav polet, sve osnove, kao da su oborene. A kako smo se samo veselili i usponu na Orjen i onim krasnim vidicima, što nas tamo čekaju! Ali što ćemo? Fra Šime je hercegovačke kořenike, obišao je kao divokoza sve hridine i klisure domaje svoje, ali more dugo nije bio vidio. Zaželio se je plave pučine, pa ne možeš mu ni zamjeriti, što ga za njom obuzela čežnja. Pater Jakov samo šuti, tura u torbu hranu i pilo. Ponio on ništa više ni manje nego čitavu butinu, da bi njom i dvadesetoricu nahranio. U boce natočio vodu i eto već je sve spremno. Vidi fra Šime, da nije druge, nego diži habit, torbu na rame, pa put pod noge. I mi krenusmo.

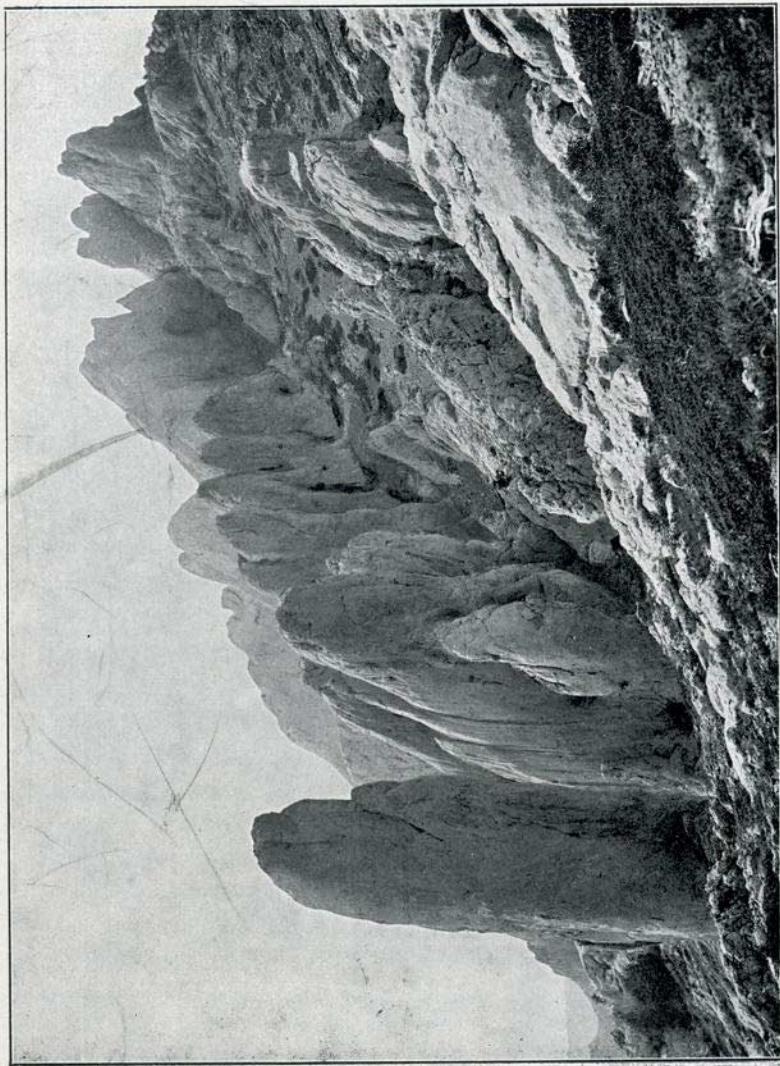
Sunce je već stalo nešto jače pripicati, a one svježine ranog jutra posvema je nestalo. Mi smo već ostavili Grab i

TULOVE GREDE

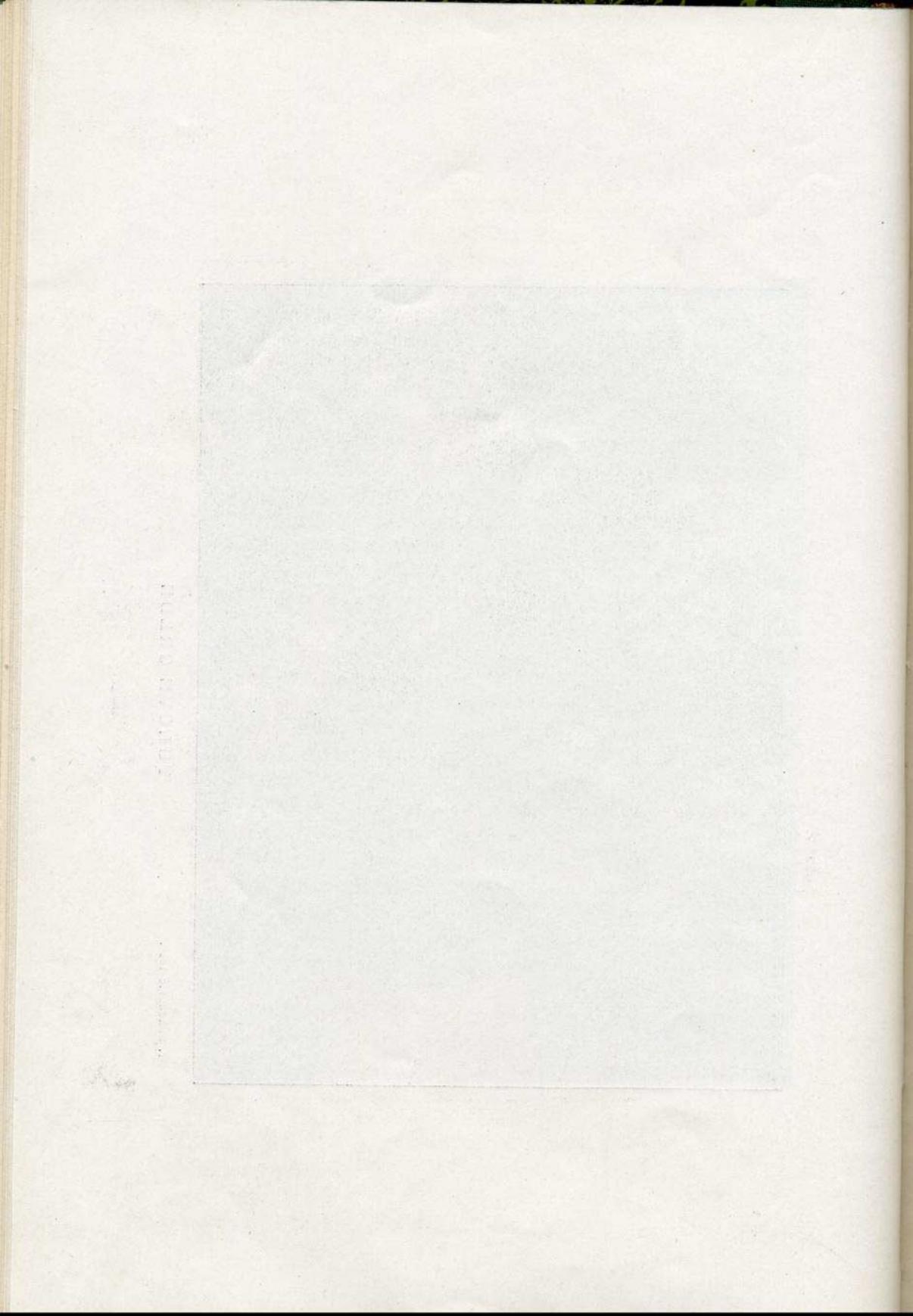
Dr Simonović 1919.

TULOVE GREDE

Dr. Simonović 1910.

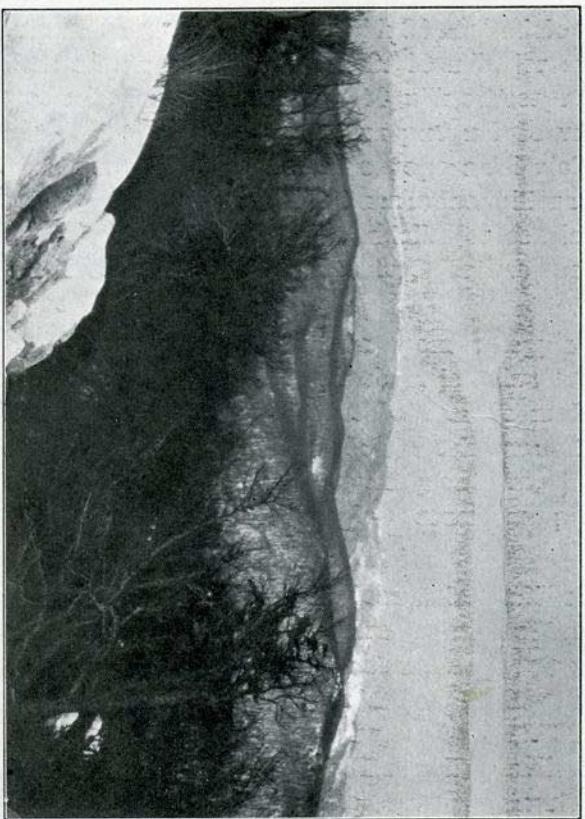
stali se uspinjati dobro utrtom cestom zalazeći sve više i više usred planinske grdosije. Najednom eto nove napasti za našeg fra Šimu. Čitava procesija kolâ zadrndalo za nama. Vojska, train (tren) ide iz Trebinja po provijant. Kamo? U Ercegnovi! Upitao to fra Šime vojнике već u prvim kolima. Da bude nevolja još veća, da li od šale ili od zbilje, ali vojnici ponude fra Šimi da sjedne s njima, pa eto ga doskora tamo, kamo mu toliko srce čezne — u Ercegnowom. Hoće on, ali mi ne pristajemo. „Pa neka bar torbu povezu do raskršća“ — veli fra Šime i pruža vojniku torbu. „Tamo na razkršću, gdje se ceste dijele: ona na desno u Ercegnovi, a ona na lijevo na Orjen, tamo ćemo ostaviti torbu“ — razjašnjuje fra Šimin dobročinitelj i uze torbu sa butinom i pilom. „Dobri ljudi“ — govori kao sam sebi fra Šime i tužno motri povorku kolija, kako odmiče ispred nas.

Nego što je to? U uzduhu se osjetio topli zadah vjetra tamo sa morske strane, a ondje u daljini kao da se malo zamglilo, kao da se ne razabira više onako jasna modrina nebeska. Da se ne bi vrijeme promijenilo! Uspinjemo se neprestano. Dolje u uvali, pod cestom raštrkalo se par kućica, a inače nigdje, kud ti oko dopire ne vidiš traga naselju čovjekovu.

Došli smo do raskršća. Tu se cesta, onaj desni ogrank, spušta dosta naglo, a već u priličnoj daljini vidi se train, kako sve više i više odmiče od nas. „Ipak možda bi bilo bolje, da krenemo odmah u Ercegnovi. Eto tu nam se pruža lijepa prijlika; cesta je tu“ — počima opet fra Šime. „Na Orjen nećemo ni onako doći. Ja to slutim, osjećam, eto tako. Možemo još u toj pustoši kamenoj zaglaviti. Čini mi se, da je jug u zraku. Što ćemo, ako nas tu nevrijeme zateče? Kamo da zakloniš glavu? A oluja u planinama! Sačuvaj nas bože!“ No i opet nije uspio. Nismo mogli popustiti, ma da nas je svojom čežnjom za morem, a odgovaranjem od Orjena dobrano u našem veselju i čežnji za visokom planinom ojedio. „Pa dobro, idemo u Vrbanje, ali vidjet ćete ne ćemo vidjeti Orjena, nego gdje je torba? Tu negdje mora na cesti biti“. Gleda desno, gleda lijevo, no nigdje ništa. „Vidite li vas dvojica išto? No nas dvojica nismo također vidjeli ništa. „Hajvan jedan odnese nam i jelo i pilo“, više zabrinuto no ljutito tumači fra Šime. „Odnese, odnese!“ dodaje gotovo hladno pater Jakov. I mi olakšani krenusmo, krenusmo bez jela i pića ovim pustim, nenapučenim krajem, prepustivši se se slučaju, da on odluči o našem udesu.

Isli smo cestom, dobrom širokom, a sa ovih strana kamene klisure, visoke planine, no sve pusto, gotovo nigdje živa stvora. Tek tu i tamo zacvrkutne po koja ptičica ili se odazove cvrkut cikade. Čovjeku nigdje ni traga. Kao da ga je prestrašila ova kamena pokrajina, pobjegao je odavle tražeći pitomije zaklonište. Ipak kamene stljene nijesu svagdje posve puste i prazne. Izraslo je na njima nešto drveća, ponajviše hrasta, pa se može zakloniti tu i tamo u hlad, kad pripeće jarko hercegovačko sunce. No čini se, da mi danas ne ćemo trebati da nam krošnja zelena hrasta pruži uslugu. Stale su se tamo od mora sve češće i jače gomilati sive oblačine, pa svaki čas prekriju toplo sunce. Možda će fra Šime imati pravo, da će biti oluje. Kao da smo se malo požurili, da se kako tako dokopamo do Vrbanja, a onda, što mu i draga. Ipak je neugodno čovjeku, gdje ne vidi nigdje kuće. Da je bar uz put kakva pastirska koliba. No samo kamene klisure i strme stijene.

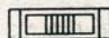
Bit će zla. Tamo od juga kao da je dopro do nas mukli tutanj. Šutimo i brzamo, tek se pater Jakov nervozno obazire, pogledava prema planinama, što se diže iznad mora. Zaista onđe su se već sabrale žuto-sive gromade oblaka, i već se ne vide vrhovi planina. Nešto se tamo sprema. Eto i sunca nestade u oblacima, a tutanj se već razliježe dosta blizu, ozvanja od susjednih planina i kao da je već tu nad nama. Zablisne, zatutnja, zafijukne jaki vjetar i šta bi okom trenuo spusti se kiša, jaka, topla. Pljusak. U prvi mah kao da nas je iznenadilo, stadosmo se okretati na sve strane, da nadjemo zakloništa, pod krošnjom, pod klisurom ma gdje, jer lijeva kao iz kabla. Gromovi su učestali, munje sijevaju jedna za drugom, a zamaglilo se od guste kiše da ne vidiš dalje od dva tri metra. Fra Šime pobjego pod hrast, ja za njim, a pater Jakov bojeći se groma, pritisnuo se u uz nekakovu klisuru i pustiv da ga kiša šiba po miloj volji. Otvorili smo pod hrastom kišobranje, pa se scúcurili jedan uz drugog i čekaj dok bar vjetar mine. „Da smo krenuli u Ercegnovi, svega toga ne bi bilo“ — mumlja prekoravajući fra Šime. „Eto, kako lijeva, ma to ne će nikad prestati. Pa ta tama“. I zbilja zamračilo, da je u ovoj kamenoj pustoši gotovo tjeskobno. Pater Jakov sili, da nastavimo put, no fra Šime se ne miče ispod hrasta, ma da je skupu sa mnom dobrano promočio. Za jedno četvrt sata oluja je jenjavala, prestalo sijevanje i grmljavina, tek je ostalo nešto vjetra i obilno kiše. Pošli smo dalje i nismo isli valjda ni kojih deset minuta,

Zimski prizor sa Senjskoga Bila.

(Fotografirao Dr. J. Kraječ.)

a to kraj puta leži nekoliko kućica — pastirske naselje ulice. Fra Šime hoće da se tu zaklonimo, no pater Jakob ustrajno prodire kroz kišu u nadi da ćemo skoro u Vrbanje. I zbilja negdje oko podne pokaza se pred nama kao neke uvale, a u njoj kuća dvije — to je Vrbanje. I u pratnji kiše udjosmo u oružničku vojarnu na odmor i konak. (Nastavit će se).

Zašto planinari gdjekad gube život u planinama.

V. Novotni.

Zagreb.

Citamo češće u novinama, da je koji planinar u planinama životom stradao. Takove lakonske, neobjašnjenje vijesti često su već smutile čitatelja pa se je nerijetko dogodilo da su mene, a jamačno i druge planinare braća i znanci odvraćali od planinarstva napose od puta u Alpe, u kojima gorske vile, kako vele, osobito brižno i složno čuvaju tajne čarnih svojih domova.

List, koji savjesno planinarstvo prati bilježeći sve nesreće u Alpama te im uzroke ispituje, jest ugledni švicarski planinarski list: l' Echo des Alpes.

Ovaj nam u jednom broju iznosi točnu i interesantnu statistiku svih unesrećenih planinara u Alpama godine 1912. te kazuje uzroke njihove smrti, u koliko se to uopće moglo sazнати. Evo izvadke te statistike, koja valja za austrijske, talijanske te francuske i švicarske Alpe:

Bilo je god. 1912. u Alpama svega 140 slučaja smrtnе nesreće, po kojima je izgubilo 165 osoba život i to: 14 planinarka, a 151 muškarac, od tih i 4 vodića.

Po domovini bilo je od tih 165 poginulih: 66 iz Austrije, 49 Prusa, 24 iz Švicarske, 7 Talijana, 6 Francuza, 4 Engleza i 9 nepoznate narodnosti.

Najviše mrtvih palo je u austrijskim Alpama, gdje je bilo 100 slučajeva, više nego u svim drugim zemljama; u Švicarskoj bilaš 28 slučaja, a po 6 slučaja u francuskim i talijanskim Alpama.

Neposredni spoljašnji uzroci smrti bijahu ovi: Planinar je zlo koraknuo, pa se po tom skotrljao u 65 slučaja; bura

mägla i noć ubila je putnike u 20 slučaja; 12 njih je stradalo berući alpinsko cvijeće; osklinulo ih se 12 puta; izginuli, ne-povratili 12 puta; nastradalo ih 5 put na mostu i prijelazima; palo njih 4 od kapi; sniježni usov ubio 5 puta; s visine pali kamen usmrtio 4 puta; po kratkovidnosti izgubio život 1.

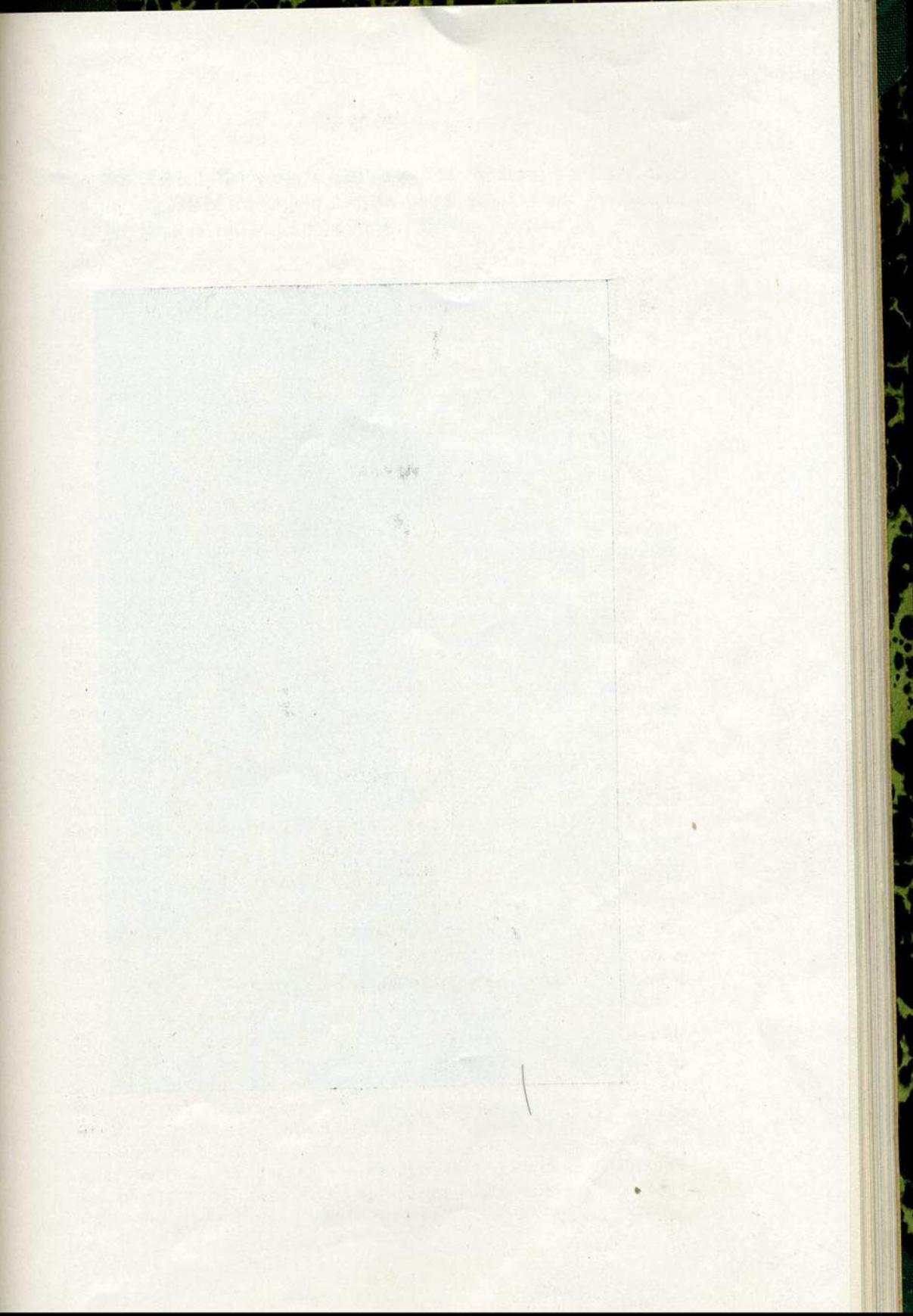
Istragom se utvrdilo, da je od nesreća svih 88 postotaka uslijedilo lih po nespretnosti, po lakoumnosti, po neupućenosti, pače po jogunluku samih planinara.

Dokazalo se naime: 1. da je njih 33 nastradalo, što su sami za sebe krenuli neupućeni u Alpe; 2. 10 njih, jer su se odijelili od društva, s kojim su krenuli; 3. 10 njih od nespretnosti i ne-opreznosti; 4. 8 njih, jer su pošli na put u loše vrijeme; 5. 7 njih, koji su krenuli u kraj na glasu opasan i zlokoban; 6. 7 njih je uginulo, jer su nedostatno i neshodno bili za Alpe obu-veni i obučeni; 7. petorica su nastradali, jer se nisu privezali na konop; 8. četvorica su ostala mrtva, jer kao novajlje nisu uzeli vodića.

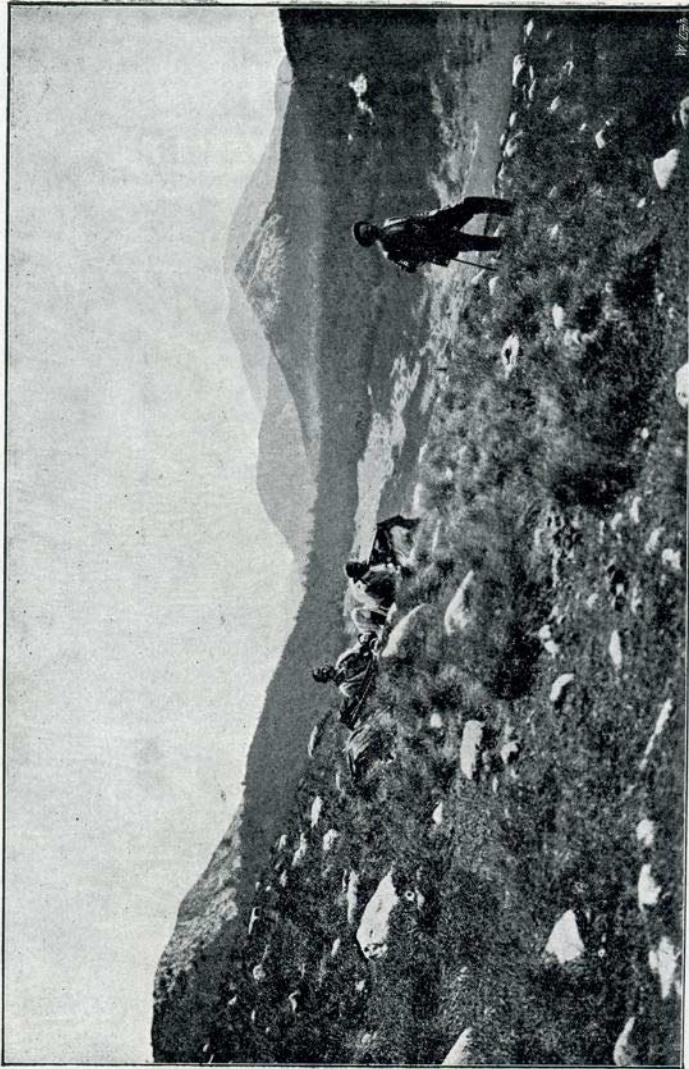
Evo, sve u ovo osam slučajeva spomenute planinare ubio je — recimo uopće — vlastiti nerazbor, jer nisu htjeli prigrlići savjetja i iskustva drugih planinara. Po tom se može svom iz-vjesnosti ustvrditi, da je od 140 slučaja tek samo 11 puta ne-previdljiva nesreća kriva bila propasti planinara, jer se u 45 slučajeva nije savim sigurno moglo saznati za pravi uzrok, s kojega su planinari mrtvi ostali.

Da općenita planinarska neupućenost i lakomišlenost upravo najvećma ubija planinare, dokazuje se i tim, što broj baš onih planinara, koji na svoju ruku sami zalaze u Alpe, pa mrtvi ostaju, od godine do godine raste. Godine naime 1910. stradalo je od tih novajlja i samolaza 32 postotaka, god. 1911. 38 postotaka, a god. 1912. već 45 postotaka; velika većina svih takovih za-glavilo je u austrijskim Alpama i to opet planinari iz Austrije.

Kad se sve to na um uzme, valja ustvrditi, da za zdrava vrsna, razborita, uputi pristupna planinara nema veće životne pogibli u visokim gorama negoli je to za svakoga čovjeka u nizinama. Koliko li puta ideš po sobi, oklizneš se pa prelomiš ruku, nogu? Koliko li puta prelomiš u gradu kost, ne tek u zimi po poledici, već i ljeti, staneš li na kakovu zelen il ljupinu od voćka? A tramway, auto, saone, kola, željeznica, voda, more, aeronautika i druge premnoge zgode zar ne ubijaju više i ne-dužne i oprezne putnike?

W. E. & S.

Dr. Simonović 1904.

OGLAVINOVAC

Što dakle? Hoćemo li ipak u gore? Hoćemo i nadalje, da jačamo noge i pluća, tijelo i dušu u zdravom visu gorskoga bila, jer nam je tuj sve zamamnije i manje opasno.

NAŠE SLIKE.

I. Serija slika iz Velebita. (Dar dr. Simonovića.):

1. Obrovac sa zadarske ceste gledan lijepo predstavlja položaj grada kraj rijeke Zrmanje, gdje se bijeli medju brdima. U daljini vidi se Crnopac kao u magli. Najbliža okolina mjesta Obrovca sva je gola, osim što ima po gdjekoji obršten žbunić drače, hrastovine i jasena. U sredini se vidi duboka dolina kojom protječe hladna Zrmanja.

2. Paklenica. Crjeni kuk sa podbrežjem gledan iz Klanca, kojim put vodi u Velebit. Tamo gdje su dva Dalmatinca sad je prosječen pravi put. U cijelom dalmatinskom Velebitu samo u Paklenici ima veće šume. Iza Crljenoga kuka su najviši vrhovi Velebita koji se na slici ne vide.

3. i 4. Tulove Grede sa najromantičnijim stijenama, kakovih nema nigde u Velebitu. Stijene se sastoje od kršnika doljno-kredne formacije, koja ovdje nema slojeva, nego je gromadasta. Znamenito je da se u dolnjoj kredi duž cijelog Velebita počam od Jablanca pak do Crnopca nalaze najbizarniji oblici, koji na mnogo mjesta izgledaju nalik na oblike tirolskih dolomita. Većinom su u visini od 1000 metara nad morem pak ih tamo mogu naši amateri naći. Tu ima i dosta škrapa i vrlo čudnovatih obelisaka, od kojih ćemo još neke slike donijeti.

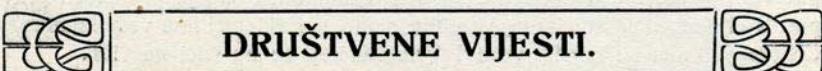
5. Oglavinovac je pitomi dolac u visini od 1200 m. na bilu Velebita, na putu koji vodi iz Počitelja preko planine na Rujno, i dole na more. Na slici se daleko u pozadini vidi najviši vrh Velebita — Vaganski vrh. Šuma je sva mlada bukovina, što je dosta zagonetno, jer ovde nikad nije sjećena. U prednjem dijelu slike nalaze se ostaci od istrošenoga vapnenca i žbunovi od genista radiate.

6. Badanj dolac. Za ledima Badanj vrha u visini od 1200 m., čini mi se u dnu jedne synklinale, nalazi se karakteristični Badanj dolac. U dnu dolca ima više ponora tako da se može tvrditi da je ovaj veliki dolac postao iz više malih. Iznad dolca je srednji Badanj vrh, a daleko u pozadini se vidi Vaganski Vrh.

Dr. Simonović.

II. Zimski prizor sa Senjskog Bila. Naša slika sa Senjskog Bila, što ju je zimus snimio vrli planinar i vješt planinarski amater-fotograf g. dr. I. Krajač, prikazuje nam zanimljiv pogled sa Jadićeve plani (1417 m), jednog od vrhova Senjskoga Bila, prama jugo-zapadu preko Javorova Bila na sjeverni Velebit. Slika nas prenosi na tu visoku primorsku planinu u zimsko doba i dočarava nam pred oči krasan i sjajan pogled na vrhunce sjevernog Velebita, napose na Markov Kuk (1385 m.) i Plešivcu (1653 m.). Planine i vrhunci pokriti su debelim snijegom, koji se na suncu i čistu zraku iskri i bliješti i tako oku pruža čarobnu sliku.

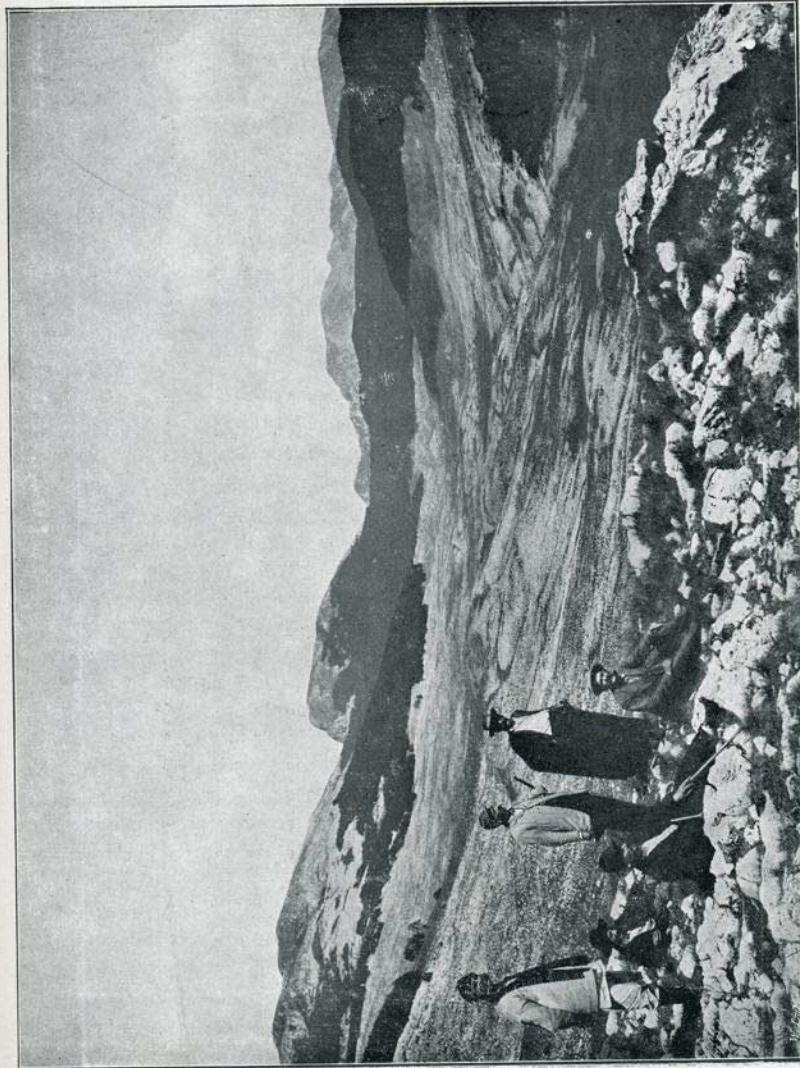
III. Rišnjak u zimi. Naš Rišnjak vrlo je zanimljiv u ljetno doba, a zimi, kad ga pokriva snježna odora, upravo je impozantan i doima se planinara kao pravi alpinski vrhunac. To nam jasno pokazuje fotografiski snimak g. Vj. Cvetišića u ovom broju. Slika „Rišnjak u zimi“, snimljena prošle zime, prikazuje nam pogled na vrh Rišnjaka iz doline pod sjeverno-istočnom stijenom Rišnjakovom, odakle vodi put u zavojima na glavicu njegovu (pô sata hoda). U uspјelom snimku jasno se zamjećuju pojedinosti: gole strme pećine na vrhu, snijegom natrpane udubine na vrhu i podno njega, drveće u snimci pod vrhom i snježna čistina u prodolu, sa koje je snimljena ta zimska idila. Osobito se izrazito ističe stabla i grane drveća nad visokim snijegom. Uspon na Rišnjak po lijepom vremenu u zimsko doba vrlo je zanimljiv. Sa vrhunca se za čista zraka pruža neopisiv prizor na sve strane, a osobito na Alpe, Jadransko more, Velebit Kapelu i bosanske gore. Samo treba zimi da se planinar opskrbvi krpljama, ako je snijeg mekan, a derezama (Steigeisen), ako je zaledjen. —i.c.

DRUŠTVENE VIJESTI.

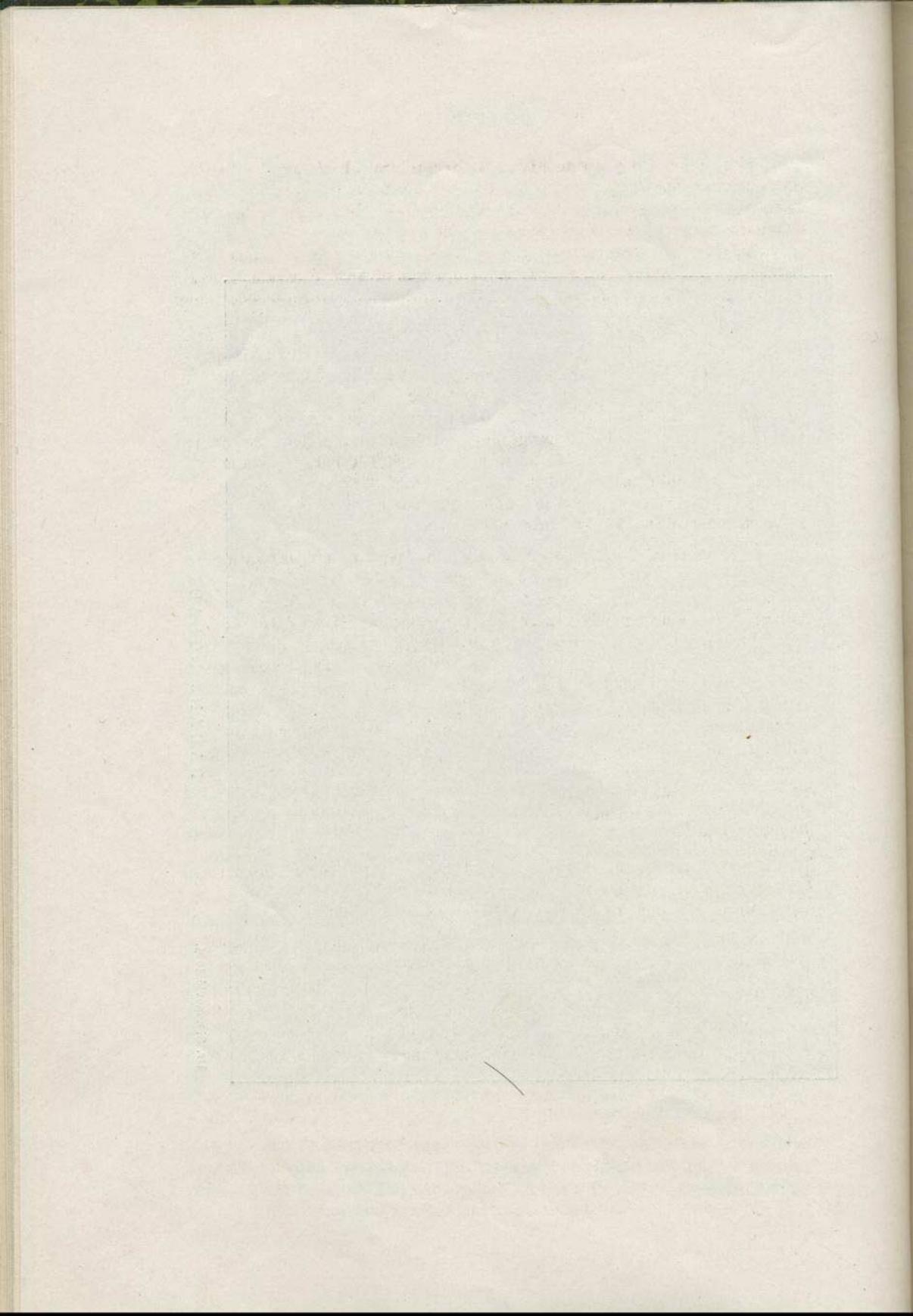
Dvije nove podružnice, Hrvatskim planinarima javljamo ugodnu vijest, da se radi o osnutku dvije novih podružnica u Delnicama, u tom srcu Gorskog Kotara, i u historičkoj Krapini u Hrvatskom Zagorju. U Delnicama je tu misao pokrenuo tamošnji kot. sudac g. dr. Ivan Krnić, dobro poznati hrvatski književnik, i skupio u Delnicama oko 30 članova, a ima nade, da će ih se još više okupiti u okolišnim mjestima. Podružnicu u Delnicama čeka važan zadatak, da njeguje planinarstvo i stvara planinarske uredbe u onim romantičnim i eminentno planinarskim krajevima (Rišnjak, Snježnik, Bjelolasica, Bijele Stijene, Bitoraj, Viševica, izvor Kupe, Zeleni vir itd.), a ujedno da se što intenzivnije brine za promet stranaca i da nastoji oko poboljšanja stanbenih i hranidbenih prilika u Gorskem Kotaru. Nema bo sumnje, da će opstanak planinarske podružnice u Delnicama jače privlačiti u one krajeve goste, i prijatelje gorske prirode, napose članove HPD., koji u novije vrijeme sve brojnije posjećuju Rišnjak i okolne planine Gorskoga Kotara. — Misao o osnutku podružnice u Krapini pokrenuše tamošnji gimnaziski profesor g. Br. Quiquerez i šumar g. Pleško. U Krapini je prije 12 godina postojala planinarska podružnica „Strahinščica“, koja je imala lijep broj članova i brinula se za planinarske uredbe na Strahinščici i okolnim planinama. Krapina je zgodno ishodište za izlete u obližnje romantične krajeve, i kako samo mjesto ima zdrav zrak i krasan prirodni položaj, rado ga ljeti posjećuju i domaći i strani ljudi, osobito otkada je ovdje osnovano po Kneipovu uzoru lječilište mrzlot vodom. Osnutak planinarske podružnice bit će bez sumnje na korist Krapini, jer će u nju privući novih gosti, napose članovo HPD.

Upravni odbor središnjega društva poslao je osnivači na podružnica uputu o osnutku podružnice, po tri primjerka društvenih pravila i štampanih nacrta podružničkih pravila, koji su nacrti prema najnovijoj promjeni pravila ponovo izrađeni i ovih dana naštampani.

Dr. Simonović 1904.

B A D A N J D O L A C

Predavanje o planinarstvu i o hrvatskim planinama u Senju.

Na ponuku revnog našeg člana g. dra. I. Krajača, odvjetnika u Jaski, odlučio je upravni odbor, da o Uskrsu izaslanje u Senj, gdje je nedavno osnovana podružnica HPD., potpredsjednika prof. Josipa Pasarića i urednika „Hrv. Planinara“, prof. Josipa Poljaka, da prirede ondje predavanje o planinarstvu u savezu sa skioptikon-slikama o hrvatskim planinama.

Osnove za gradnju novih planinarskih kuća. Za ovu godinu uvrstilo je HPD. u svoj program gradnju dviju jednostavnih planinarskih koliba na južnom i sjevernom Velebitu. Glede kolibe na južnom Velebitu predlaže gospićka podružnica, da se podigne planinarski stan u vrijednosti od K 2000 na raskršću putova, koji vodi iz Metka, Počitelja, Visočine i Starigrada i s kojega se zapadno ide prema Vaganskom Vrhу i Svetomu Brdu, te koje se raskršće nalazi zapadno od Dolaca, a nadzor i uprava nad izgradnjom ovoga skloništa, da se povjeri gospičkoj podružnici. Upravni je odbor taj predlog prihvatio i odlučio ga podnijeti glavnoj skupštini na prihvat.

Osim ovih osnova, upravni je odbor nedavno primio dva nacrta za dvije planinarske kuće i to na Visočici kraj Gospića, i na Rišnjaku u Gorskem Kotaru. — Gospićka podružnica dala je izraditi nacrte i troškovnik za planinarski dom na Visočici. Dom na Visočici sastojao bi od prizemlja sa dvije sobe, kuhinje, zahoda i verande, te od tavana sa predsobljem, sa dvije sobe i dva tavanska prostora. Jedna soba i kuhinja u prizemlju daje se na uživanje jednome lugu državne šumarije, na zemljištu koje stoji taj dom, u tu svrhu, da uvijek u tom domu stanuje, drži ovce, te svagda ima za planinare na zalihi sira i mlijeka. Dom bi se podigao na mjestu, zaklonjenu od bufe, s kojega se pruža prekrasan vidik na najviši vrh Visočice, na čitavo Ličko polje i Bosnu, na Jadransko more i na sve gorje sjevernoga Velebita. Uspon je dotle prilično udoban. Gradnja doma stajala bi prama troškovniku 10.000 K.

Predlog o izgradnji toga doma prihvatala je prije dvije godine glavna skupština HPD. i odlučila za tu gradnju prinos od K 2000. Onda se takav dom snovao i podići troškom od K 4000.

Podružnica hrv. plan. društva na Sušaku poslala je nacrte za gradnju planinarske kuće pod Rišnjakom, koja bi imala služiti kao zaklonište i prenoćište za naše planinare, i to negdje u blizini lugarske kolibe kod Smrekovca, jer se ovdje sastaju kolnici iz Jelenja, Crnog luga i Zelina. Ta kuća bi sastojala iz dvije sobe, kuhinje i cisterne. Gradila bi se cijela iz kamena, krov bi se pokrio cinom, a cisterna bi bila iz čvrstog betona. U kući bi moglo prenoći oko 16—20 osoba sa krevetima kao na parobrodima. Kuća bi stajala oko K 4000, a ako bi se dobio drveni materijal badava, nešto jeftinije. Ova kuća služila bi u prvom redu planinarama, koji dolaze iz Zagreba, Karlovca i glavnih mesta Gorskog Kotara dok bi za planinare sa Rijeke, Sušaka i hrv. Primorja bilo zgodnije Jelenje gdje ima gostionica, te će se planinarska podružnica u Sušaku pobrinuti, da se ta gostionica uredi za udobnost primorskih planinara.

Prinos g. Vjekoslava Novotnoga za planinarsku kolibu na južnom Velebitu. Da bar donekle materijalno odšteći ekonoma g. Vjekoslava Novotnoga, koji je za vrijeme gradnje planinarske kuće na Sljemu, kao društveni nadzornik gradnje gotovo neprekidno o svom trošku bôravio na Sljemenu (kroz 8–10 mjeseci), zaključio je upravni odbor, da mu se na račun gradnje isplati iz društvene blagajne K 400, koja svota uostalom ni iz daleka ne odgovara njegovim efektivnim izdacima. Nu cijelu tu svotu g. Vjekoslav Novotni velikodušno je poklonio fondu za gradnju planinarskog stana na južnom Velebitu sa željom, da se već ove godine taj stan podigne prema predlogu gospičke podružnice! Ugledali se i drugi rodoljubi u dičnoga prvaka planinara!

Potpore „Hrvatskom planinarskom društvu“. Općina Plješivica, koja već više godina daje redovitu potporu našemu društvu za uzdržavanje piramide i markiranje putova na Plješivici, doznačila je početkom ove godine našemu društvu svotu od K 40 u ime potpore za g. 1912. i 1913. Zahvaljujući usrdno plješivičkoj općini na toj potpori, želimo, da se u njezin primjer ugledaju i ostale općine i gradovi u našoj domovini, napose u gorovitim predjelima. —iċ.

Zaštita planinarskih uredaba. Predsjedništvo visoke kr. zem. vlade izdalo je naredbu od 24. svibnja 1913. br. 2525 Pr. glede zaštite planinarskih znakova i uredaba. Kako je u ovogodišnjem programu HPD markiranje putova, a i podizanje dviju koliba, to ćemo u narednom broju saopćiti istu naredbu u cijelosti, da u nju budu upućene odnosne oblasti, a i svi planinari.

Vijesti uredništva. Veleuč. g. Dr. R. Simonović liječnik u Zomboru, darovao je u ovom broju priloženih 6 slika s Velebita, kao uspomen na njegovo 10-godišnje planinarenje po istom. Gosp. Simeonović je nadalje stavio uredništvu na raspolaganje još cio niz slika s Velebita, i to tako, da će on o vlastitom trošku izraditi klišeje. Time će „Hrv. Planinar“ mnogo dobiti, jer je dr. Simonović — kako vidimo iz ovih 6 priloženih slika amateur, dobra oka i fina ukusa. Ujedno će u nizu članaka opisati Velebit. Uredništvo, kao i upravni odbor izriču najljepšu hvalu Dr. Simonoviću i žele da se u plemenitog darovatelja ugledaju i drugi naši mogućnici.

Sadržaj. —iċ: Promicanje planinarstva. (Str. 33.) — F. Paulić: Na Triglavu po snijegu. (Nastavak Str. 35.) — F. Šuklje: U okolini samoborskog. (Str. 38.) — Dr. F. Tučan: Na Orjenu. (Nastavak. Str. 40.) — V. Novotni: Zašto planinari gdjekad gube život u planinama. (Str. 43.) — Naše slike: Na prilogu: Obrovac, Paklenica, Tulove grede (2), Oglavinovac, Badanj dolac, Zimski prizor sa Senjskog Bila i Rišnjak u zimi. — Društvene vijesti: Dvije nove podružnice. (Str. 46.) — Predavanje planinarstvu u Senju. (Str. 46.) — Osnove za gradnju novih planinarskih kuća. (Str. 47.) — Prinos g. V. Novotnoga za plan. kolibu na južnom Velebitu. (Str. 47.) — Potpora „Hrv. Planinarskom društvu“. (Str. 48.) — Vijesti uredništva. (Str. 48.).